

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד.

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

אור

פרשת מצורע

המלך

מידת הדברנות

ש ויקרא (פרשת מצורע) פרק יד פסוק (ב) זאת תהיה תורת המצורע כיום טהרתו והובא אליה הכהן: (ו) וציה הכהן ולקה למטהר שתי צפרים חיות טהרות ועין ארו ושני תולעת ואזב: (ה) וציה הכהן ושהט את הצפור האחת אלי כלי חרש עלימים חיים: (ו) את הצפור החיה יקה אתה ואת עין הארו ואת שני התולעת ואת האזב וטבל אותם ואת הצפור החיה בדם הצפור השחטה על המים החיים: (ז) והזה על המטהר מן הצרעת שבע פעמים וטהרו ושלה את הצפור החיה עלי פני השדה:

שאלות:

א. שואלים חז"ל מדוע השתנה קרבן המצורע שמביא שני צפורים מה הדבר קשור לחטאו **ב.** עוד עלינו להבין מדוע ציפור אחת שוחטים ואחת משלחים? **ג.** ועוד מדוע טובלים את הציפור החיה בדם השחומה לפני ששולחים אותה?

ישנם אנשים:

כמעט כל אדם נפגש או קיבל שיחת טלפון מדברין או דברנית שאתה יודע רק מתי השיחה מתחילה אבל אתה לא יודע תסתיים, וכנראה שלכל אחד יש בסביבתו או בקרבתו או במשפחתו שאוהבים לדבר הרבה, ואין ספק שלא תמיד זה נוח ואולי גם מפריע ומצד שני לא לענות זה פוגע, ותורתנו מלמדת את האדם הדרך אשר ילך לדעת כיצד למעט בדיבורו ולהשתדל לומר את הנצרך אלא אם כן הצד השני מעוניין בשיחת רעים.

קרבן המצורע לרמוז על שני חלקי הדיבור הטוב והרע:

וכזה נבוא לביאור פרשתנו שהנה מבואר במסכת ערכין דף טז ע"ב אמר רבי יהודה בן לוי, מה נשתנה מצורע שאמרה תורה: יביא שתי ציפרים לטהרתו? אמר הקדוש ברוך הוא: הוא עושה מעשה פטיט, לפיכך אמרה תורה: יביא קרבן פטיט. וכן במדרשי חז"ל 1. והובא ברש"י ויקרא (פרשת מצורע) פרק יד פסוק ד לפי שהנגעים באין על לשון הרע, שהוא מעשה פטומי דברים, לפיכך הווקקו לטהרתו צפרים, שמפטמטין תמיד בצפצוף קול: מבואר הסבר הקרבן של המצורע הוא מפני אופיו שהוא דברן ועל ידי זה נכשל בדבריו ולזאת יביא קרבן ציפורים שתמיד מצפצפים לרמוז לו על תכונתו, אף גם זאת יובן שמביא שני ציפורים ואחת שוחטים והשניה שולחים בכדי לרמוז לאדם שאמנם מעלת האדם שהוא הנבחר בארבע יסודות הבריאה בא לידי ביטוי בכוח הדיבור שניתן לאדם עד אשר מכונה בשם המדבר, וכדכתיב ויפח רוח באפיו כותב התרגום רוח ממלא שזה כוח הדיבור, אך למרות זאת כוח הדיבור נחלק לשניים יש החלק החיובי והרצוי והנצרך לאדם ויש את החלק השלילי או המיותר, והתורה מרמזת לאדם את הדרך אשר ילך וידע לנצל נכון את דיבורו לטובה ולא לרעה, ולזאת מביא שני צפורים כמבואר במושב זקנים ויקרא (פרשת מצורע) פרק יד פסוק ד פ' הר"א מגרמיוזא שתי צפורים רמוז ליצר טוב וליצר הרע, ומראה לך הכתוב בקרבנו היאך יעשה וימשול בשתי יצריו. ושהט את הצפור האחת. ימית את יצר הרע. וכן מבואר תלמיד מרן הבי' בשפתי כהן ויקרא פרשת מצורע ד"ה [יד, ד] שתי צפרים. רמוז לפי שהאדם מורכב משני יצרים יצר הטוב ויצר הרע ובסיבת יצר הרע בא לו הצרעת, לזה וציה הכהן ושהט את הצפור האחת הידועה שהוא היצר הרע. אבל צפור החיה שבא לו החיות מצדה, זו יקה אותה. ובדרך זו ביאר החתם סופר 2. אלא הפך את ההסבר הציפור השחומה ואת הדם למים חיים מרמוז על חובת האדם להמית עצמו על התורה שזה מים חיים, והציפור השניה על דברים בטלים והרעים אותה צריך להיפרד ולשלה אותה.

ברוב דברים לא יחדל פשע:

ללמדנו שהציפור השחומה מלמדת שיש את החלק של הדיבור השלילי שצריך לשחוט שהוא החלק של הסור מרע, ואכן מקור לכל חטא וכישלון הוא מידת הדברנות וכבר אמר שלמה המלך בחכמתו משלי פרק י פסוק (ט) גִּרְבִּי דְבָרִים לֹא יְחַדְלֵפֶשַׁע וְחַשְׁףֵי שִׁפְתָיו מִשְׁפִּיל: ואכן חז"ל דרשו על הפסוק ויקרא (פרשת אמור) פרק כד פסוק יא (יא) ויקב בן האשה הישראלית את השם ויקלל ויביאו אתו אל משה ושם אמו שלמית בת דבְרִי לְמַטְהֵדן: ומבואר במסכת כתובות דף עב ע"ב ומדברת עם כל אדם. אמר רב יהודה אמר שמואל: במשחקת עם בחורים. וכך פרש"י

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד.

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

ויקרא (פרשת אמור) פרק כד פסוק יא שלמות – דהות פטפטה שלם עלך, שלם עלך, שלם עליכו, מפטפמת בדברים שואלת בשלום הכל: בת דברי – דברנית היתה מדברת עם כל אדם, לפיכך קלקלה: וכן אמר התנא במסכת אבות פרק א משנה יז וכל המרבה דברים מביא חטא: והוסף במשנת רבי אליעזר פרשה ט עמוד קעז כל המרבה דברים אינו ניצול מאבק לשון הרע, שנ' ברוב דברים לא יחדל פשע. ואומ' שומר פיו ולשנו שמר מצרות נפשו. וביאר רבנו עובדיה מברטנורא מסכת אבות פרק א משנה יז וכל המרבה דברים מביא חטא – שכן מצינו בחוה שהרבתה דברים, ואמרה, אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו, והוסיפה נגיעה שלא נאסרה בה, ודחפה נחש עד שנגעה בו, ואמר לה, כשם שאין מיתה בנגיעה כך אין מיתה באכילה, ומתוך כך באת לידי חטא שאכלה מן הפרי. הוא ששלמה אומר (משלי ל') אל תוסף על דבריו פן יוכיח בך ונכזבת: ואכן כך מספרת הגמרא לחסוך אפילו מילה אחת במסכת עירובין נג ע"ב רבי יוסי הגלילי הוה קא אזיל באורחא אשכחה לברוריה אמר לה באיזו דרך נלך ללוד אמרה ליה גלילי שומה לא כך אמרו חכמים אל תרבה שיחה עם האשה היה לך לומר באיזה ללוד. וכן מבואר במסכת נדרים דף כ תנא אל תרבה שיחה עם האשה שסופך לבא לידי ניאוף.

רמז הבן איש חי על סגולת המנצל דיבורו לטובה:

וכתב הבא"ח לבאר היות ודיבור האדם יש בו שני חלקים חלק הקודש וחלק החול ובגמטריה דבור הוא אותיות רי"ב, וחלק הקודש נקרא בשם "סם חיים" היינו התורה והתפילה שהן סם חיים לאדם ובגמטריה סם חיים הם קס"ה, ואילו חלק השייך לענייני דעלמא נקרא בשם "חול" הכונה לדברי חולין ותיבת "חול" בגמטרי' ד"ם, ובס"ה סם חיים קס"ה עם חול שזה מ"ד ביחד גימטריא עולה דבור שהן רי"ב. והתורה מרמזת "לא יחל דברו" אם האדם יזהר שלא יעשה דיבורו חולין אלא אפילו עניני דעלמא יעשה למען שמו יתברך, וק"ו שיזהר שלא יחלל את הקודש הן בביטול תורה ע"י דברים בטלים והן ע"י דבור האסור עי"ז יזכה ככל היוצא מפיו יעשה והקב"ה יעשה כרצונו.

האדם נתבע על גרורות ריבוי הדיבור:

הקשו האחרונים למה היא נקראת פרוצה והרי פירש רש"י שהמצרי המעיה אותה שהיתה סבורה שהוא בעלה ולכאורה ה' זה באונס גמור? ותירץ הלבוש משום שהיתה דברנית ומפטפמת בדברים ושואלת בשלום הכל כמו שפרש"י בסמוך על ידי כן נשאה הן בעיני המצרי יותר משאר נשים וחשק לבו בה על ידי דברים לכך קראת פרוצה שהיא גרמה הקילקול לעצמה כמופקרת. ביאר דברי הלבוש הוא שאף על פי שהיא כלל לא העלתה בדעתה לזנות ובודאי נצטערה מאוד על שהוטעתה ע"י המצרי שבא עליה שלא מדעתה בכל זאת היא נתבעה משום שנגרם האונס בגלל פשיעתה שפיטפטה עם כל אדם, שהנה האדם נתבע לא רק על עצם מעשיו אלא אף על כל התוצאות הבאות מחמת מעשיו, וכמו שאמרו חז"ל בסנהדרין דף קד שיהונתן נתבע על שנהרגו אנשי נוב עיר הכהנים ונטרד דואג האדומי ונהרגו שאול ושלשת בניו כיון שמעשיו ששכח לתת לדוד שתי ככרות לחם גרמו לכל התוצאות האלו, ואף על פי שיהונתן לא נתכוון לכל התוצאות הללו ולא רצה בהן שהרי בודאי לא רצה לגרום מיתה לעצמו לאביו ולאחיו, אף על פי כן נתבע עליהן מכיון שנגרמו בגלל פשיעתו, וכמו כן נתבעה שלומית בת דברי על המעשה עם המצרי וגם על מה שקילל בנה את השם כיון שהיתה דברנית המה גרמו לתוצאות הללו, היוצא מדברינו שחייב האדם להזהר בכל מעשיו כי האדם נתבע על כל התוצאות הנגרמות ממעשיו ואפילו על היסורים שמעשיו גרמו לעצמו שהוא ודאי לא נתכוין להם.

עשרה קבים שיחה ירדו לעולם, תשעה נמלו נשים ולכן החטא נקרא על מרים:

וכתב הכלי יקר במדבר (פרשת שלח) פרק יג פסוק ב וחז"ל אמרו (במדבר רבה טז ו) שסמיכות המרגלים למרים, לפי שמרים לקתה על עסקי דבה ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר, ורצה לומר שמיד אחר מעשה מרים נשתלחו המרגלים כי אמר ה' פן ינחם כל אחד מהם ויקח מוסר בראותו מה שקרה למרים. ומטעם זה פירט כאן אנשים לפי שנאמר (במדבר יב א) ותדבר מרים ואהרן במשה והיה לו לומר וידברו כי ותדבר חוזר אל מרים? ועוד שלא מצינו עונש לאהרן? אלא שהגיד לך הכתוב שלשון הרע מצוי בנשים יותר מבאנשים כי עשרה קבין שיחה ירדו לעולם תשעה נמלו נשים וכו' (קידושין מט ב) ולפי שסתם נשים פטפטניות דברניות על כן תלה הדיבור במרים כי היא

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד.

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

התחילה בקלקלה זו ואחר כך היה מפל לה, לכך אמר שלה לך אנשים שאין להם דרך נשים ולא יהיו כמרים שסיפרה לשון הרע אלא אנשים ממש שאין מדרכן לספר לשון הרע:

חובת הקיצור בדיבורו גם על השבון לשון פחות נקיה:

וכתב בדרך פיקודיך מל"ת לה אות ח' הביא מחלוקת הבן איש חי והחת"ם האם צריך לקצר בדיבורו גם שהוא לשון לא נקי. הנה מבואר במסכת פסחים דף ג אמר רבי יהושע בן לוי לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו שהרי עקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו שנאמר בראשית ז ח מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה, וכתב בספר בניהו לבעל הבן איש חי שם בני כה"ר יעקב פירש דתיבת לעולם בא ללמד דאע"פ שהוא מדבר עם אשה שצריך לקצר דבריו כמו שאמרו בעירובין וכו' מ"מ כדי שלא להוציא דבר מגונה מפיו יאריך בלשונו אע"פ שמדבר אל האשה ע"כ, אך בחת"ם מצאנו דלא ס"ל כן דכתב פ' נשא בהפטרות על מה שאמר המלאך לאשת מנוח ואל תאכלי כל טמא ה"ל גבי נח כתיב ומן הבהמה אשר איננה טהורה ואחז"ל עיקם הכתוב שמונה אותיות שלא להוציא דבר מגונה וא"כ הכי נמי אמאי אמר אל תאכלי כל טמא הוי ליה למימר אשר לא טהורה י"ל משום אל תרבה שיחה עם האשה על כן קיצר דבריו ואמר כל טמא ועי"ש.

לזאת הקב"ה התבונן מהיכן ליצור את האשה:

ומבואר במדרש בראשית רבה (וילנא) (פרשת בראשית) פרשה יח סימן ב רבי יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר ויבן כתיב, התבונן מאין לבראתה, אמר לא אברא אותה מן הראש שלא תהא מיקרת ראשה, לא מן העין שלא תהא סקרנית, ולא מן האוזן שלא תהא צייתנית, ולא מן הפה שלא תהא דברנית, ולא מן הלב שלא תהא קנתנית, ולא מן היד שלא תהא ממשמשנית, ולא מן הרגל שלא תהא פרסנית, אלא ממקום שהוא צנוע באדם. והביא הרא"ש בראשית (פרשת בראשית) פרק ב פסוק כב את דברי המדרש והוסיף אמר הקדוש ברוך הוא לכל זאת כיוונתי ולא הועיל. יצאנית דינה, גנבנית רחל, דברנית מרים, נטוית גרון בנות ציון, סרקנית ומשקרות עינים גותנית כי גבהו בנות ציון: ולמרות שהקב"ה לא ברא את האשה מהפה עדיין תשעה קבין של שיחה נטלו הנשים וכמו שכתב היפה תואר בראשית (פרשת ויצא) פרשה ע סימן יא שהדיבור מצוי בנשים. ואף על גב דאמרינן שנבראת מן הפה שלא תהא דברנית כדלעיל פ"ח [ב], מ"מ הדיבור מצוי בהם, אלא שאילו נבראת מן הפה היה הדיבור יותר מצוי בהן:

בריאת האשה יותר רוחני ונעלה:

וכתב באור הצפון חלק א והנה יצירת האשה עולה על יצירת האיש, כי היא לא נבראה מן העפר, אלא מגוף האדם ולאחר שכבר ניתנה בו הנשמה. אדם הראשון אחרי שהושלם כולו, שימש החומר לבריאת האשה. ועוד, שלא כל האיברים שבאדם נמצאו ראויים לבריאתה, כמו שאמרו חז"ל (ב"ר יח): "ויבן ד' אלקים את הצלע – התבונן מהיכן לברוא אותה. לא ברא אותה מן הראש שלא תהא קלת ראש, ולא מן העין שלא תהא סקרנית, ולא מן האוזן שלא תהא צייתנית, ולא מן הפה שלא תהא דברנית וכו', אלא ממקום צנוע באדם, ואפילו הוא ערום אותו המקום מכוסה, ועל כל אבר ואבר שהיה בורא היה אומר: אשה צנועה". הרי שהיה רצון שמים, כביכול, ליצור את האשה בצורה נעלה יותר מכל המציאות בזה ובבא, ונבחר אבר מיוחד באדם שיש בו כל המעלות כדי לבראותה. וכן מצד חלק הרוחני עלתה האשה על האיש, כדברי חז"ל (נדה מה): "ויבן ד' אלקים את הצלע – מלמד שניתנה בה בינה יתירה יותר מן האיש".

מעשה באדם אחד, שהיתה לו אשה דברנית:

מעשה באדם אחד, שהיתה לו אשה דברנית, והטיח דברים כלפי מעלה, בראת נשים דברניות, אמאי לא בראת תבלין להן שישתקו לפחות שעה קלה ביום? פעם אחת חלתה אשתו הדברנית. בא רופא והציג לה מרחם תחת לשונה, ושתקה כל אותו הזמן עד שהוציא הרופא את המרחם מתוך פיה. ראה בעלה שפך, ניהם ואמר: "לחינם הטחתי דברים כלפי מעלה". ואל הרופא פנה ושאל: אדוני דוקטור, מה מחירו של כלי נפלא זה?

מה הדבר הכי מכביד עליו:

אנייה שטה בים. ויהי סער גדול והאנייה הישבה להישבר. ויצוה רב-החובל על כל האנשים אשר באנייה, כי יקלו מעליה ויטילו אל הים כל דבר כבד אשר אתם. וייראו האנשים וימהרו לעשות מצות רב-החובל. והיהודי אשר נסע

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד.

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

באנייה הוא ואשתנו עמו לא קם ולא זע ולא הטיל מאומה אל הים. ויקרב אליו רב-החובל ויגער בו: מה לך, כי את מצותי אין אתה עושה? ויענה ויאמר היהודי: אין אתי דבר כבד בלתי אם לשון אשתי, ואיככה אוכל והטילותי אותה אל הים?

שירת הציפור:

לעומת זה הציפור החיה היא המנצלת את כוח דיבורה לטובה שהוא החלק ועשה טוב כמו הציפור שמשורר ומהנה את השם יתברך ואת הבריאה בקולו, כמבואר בפרק שירה ששירת הציפור אומרת את הפסוק בתהלים פרק פד פסוק ד גַּם־צִפּוֹרִן מִצִּיָּאָה בֵּית יִדְרָרוּ. קִן לָהּ אֲשֶׁר־שָׁתָה אֶת־מִזְבְּחוֹתֶיךָ יְקוֹק צְבָאוֹת מְלֹפֵי וְאַלְהֵי:

קצבת הדיבור לאדם:

אמר שלמה המלך משלי פרק י פסוק כז) וְרֵאתִי יְקוֹק תּוֹסֵף יָמִים וְשָׁנֹת רְשָׁעִים תִּקְצָרְנָה: וכתב לבאר הבן איש חי ידוע שדיבור האדם הוא קצוב לו מן השמים כמה וכמה דיבור יוציא מפיו ואם ידבר דברים בטלים הרבה נמצא משלים הקצוב לו במהרה ויתבטל מן העולם כי אין לו דבור עוד כדי שיחיה עוד, משא"כ אם יעסוק בתורה הנה הדיבור שלו שמוציא בתורה אינו בכלל הקצבה ומרויח שמשמר מדברים בטלים ונמצא שצריך לחיות עוד יותר עד שישלים הקצבה של הדיבור. וזה שאמר יראת ה' תוסיף ימים כדי להשלים הקצוב, אך שנות רשעים תקצרנה כי מדברים דברים בטלים ומשלימים הקצוב להם במהרה ואז לא ישאר להם חיות מאחר שהשלימו הדיבור. נודע מה שכתבו הקדמונים בספה"ק דרך פקודיך מצוה ל"ה ל"ד חלק הדיבור ג. קבלנו מרבותינו כי סך דיבוריו של אדם קצוב לו מיום היוולדו כמה דיבורים ידבר בימי חייו וכאשר האדם מסיים לדבר את סך הדיבורים שנקצב לו אז בא יומו ונשמתו עולה למעלה וזה הרמז בכתוב שיר השירים ה-ו נפשי יצאה בדברו שע"י כל דיבור ודיבור שהאדם מוציא מפיו יוצא גם חלק מנפשו וממקרב יום מותו ע"כ.

מוסר השכל:

עלה בידנו ללמוד להבין ולהשכיל שאמנם מעלת האדם הוא על ידי כוח הדיבור אך מצד שני אם כל הטאת הוא דיבורו של האדם כאשר לוקה במידת הדברנות ומרבה לדבר כבר אמר שלמה המלך בחוכמתו ברוב דברים לא יחדל פשע, מאחר ומרבה לדבר בהכרח הדבר יביא את האדם לדבר גם דברים אסורים וגם יכשל בלשונו, וגם מקשה על הסובבים אותו בהיות ויודעים שלהתחיל לדבר איתו זה לא נגמר, וגורם לצער ולהטרדה לזולת, ויותר מכך דברי המקובלים שנפשו תלויה בדיבורו וכל דיבור הוא חלק מנשמתו כך שגם דיבורו יש לו קצבה וכל מילה מיותרת מקצרת את חייו כדברי שלמה המלך נפשי יצאה בדברו, ואפילו מילה מיותרת צריך האדם לתת את דעתו להימנע כשאפשר ועל ידי זה זוכה לאורך ימים ושנים וגם תפילתו מתקבלת ויושפע שפע רב אמן.

מקורות:

1. ויקרא רבה (וילנא) (פרשת מצורע) פרשה טז סימן ז וצוה הכהן ולקח למטהר וגו' א"ר יהודה בר סימון אלין צפריא קולנין אמר הקדוש ברוך הוא יבא הקול ויכפר על הקול. ובפסיקתא זוטרתא (לקח טוב) ויקרא דף מ ע"ב מדרש יד, ד] שתי צפרים. לפי שקולם הולך יבואו לכפרה על לשון הרע. ובמדרש הגדול ויקרא (פרשת מצורע) פרק יד פסוק ד אמר ר' יהושע מה נשתנה מצורע שאמרה תורה יביא שתי צפרים למטהרתו אמר הקדוש ברוך הוא הוא עשה מעשה פטיט לפי כך אמרה תורה יביא קרבנו פטיט.
2. החתם סופר בספרו תורת משה ויקרא פרק יד פסוק ו [ואת הצפור החיה בדם הצפור השחוטתה על המים החיים]. צפור השחוטתה והחיה י"ל דמרמוז, דהרי צפור מרמוז על פטופטי דברים (ערכין ט"ז ע"ב), ויש ב' פטופטין אחד כדברי תורה והב' בדברים בעלמא, ובתורה אמרו אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עלי' (ברכות ס"ג ע"ב), היינו מיתת תאות הגופניות, ואמרו (תמיד ל"ב ע"א) מי שרוצה לחיות ימית עצמו מתאותיו. וזה רמז צפור השחוטתה אל מים חיים, דתורה נמשל למים חיים שהיא נותנת החיים והיא כמים הנצרך לכל נברא, וזה ענין המפטפט ישחוט ומיתת תאותיו, ואת הציפור השני היינו הפטופט השני ישלח על פני השדה להרהיקם ויהיו דבריו מועטים.

החותם בברכת שבת שלום ומבורך.

הצב"י מרדכי מלכא עיה"ק אלעד